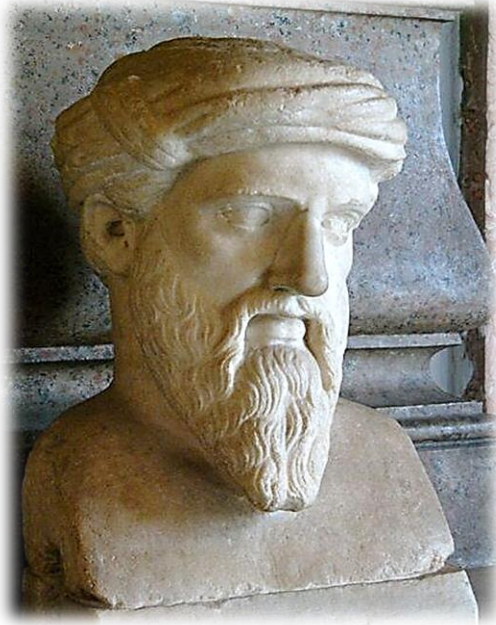

Τα Πυθαγόρεια Χρυσά έπη.

Τα Χρυσά Έπη, καλούνται και «ακούσματα» ή «σύμβολα». Τα «Χρυσά Έπη» του Πυθαγόρα ονομάζονται οι 71 στίχοι που απήγγειλαν κάθε μέρα οι «Πυθαγόρειοι σπουδασταί του Ομακοείου».

Οι στίχοι αυτοί ήταν η βάση της ηθικής και θεολογικής διδασκαλίας του μεγάλου Μύστη, οι οποίοι διασώθηκαν και μας μεταδόθηκαν από τους μεταγενέστερους. Δεν γνωρίζουμε εάν τα Χρυσά Έπη έχουν γραφεί από τον μεγαλόπνοο φιλόσοφο. Είναι όμως συγκεντρωμένα στο έργο των Νεοπυθαγορείων φιλοσόφων Πορφύριου και Ιάμβλιχου, του τέλους του 3ου μ.Χ. αιώνα.

Ακολουθούν τα Πυθαγόρεια Χρυσά έπη με μια ελεύθερη μετάφραση-ερμηνεία στα Νεοελληνικά.

Άθανάτους μὲν πρῶτα θεούς, νόμῳ ὡς διάκεινται, τίμα καὶ σέβου ὄρκον. ἔπειθ' ἥρωας ἀγαυούς. Σπονδὰς ποιείσθαι τοῖς θεοῖς κατὰ το οὐς τῶν εὐ ακουσμάτων, τούς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας ἔννομα ῥέζων σούς τε γονεῖς τίμα τούς τ' ἄγχιστ' ἐγγεγαῶτας· τῶν δ' ἄλλων ἀρετῆ ποιεῦ φίλον ὅστις ἄριστος.

Να τιμάς πρώτα, τους αθάνατους θεούς, όπως ορίζει ο νόμος, και να

σέβεσαι τον όρκο κι' έπειτα, τους ένδοξους ήρωες. Να τους υμνείς με μουσική ώστε να επιτυγχάνεται η αρμονία και η ψυχική ανάταση, να σέβεσαι τους καταχθόνιους δαίμονες, κάνοντας τα νόμιμα, και να τιμάς τους γονείς (σου) και τους κοντινότερους συγγενείς (σου), από τους άλλους δε, να κάνεις φίλο, όποιον είναι άριστος στην αρετή.

Πραέσι δ' εΐκε λόγοισ' έργοισί τ' έπωφελίμοισι. μηδ' έχθαιρε φίλον σόν άμαρτάδος εΐνεκα μικρής, όφρα δύνῆι· δύναμις γάρ ανάγκης έγγύθι ναΐει.

Να προτιμάς τα λόγια της πραότητας και τα έργα τα επωφελή. Ούτε να εχθρεύεσαι τον φίλο σου ένεκα μικρής αστοχίας, εφόσον μπορείς, διότι η δύναμη κοντά στην ανάγκη κατοικεί.

Μη περιφέρεις εν δακτυλίω Θεού εικόνα.

Να μη φανερώνεις στους πολλούς και αδαείς την γνώμη σου για τον Θεό.

Ου τα πάντα τοΐς πάσι ρητά.

Να μην αποκαλύπτεται η γνώση και τα μυστικά στους αμόρφωτους και στους αδαείς, διότι δεν μπορούν να τα κατανοήσουν και θα τα διαστρεβλώσουν. Άλλωστε η γνώση είναι δύναμη, και το όποιο σύστημα ασκεί τον έλεγχο δεν ήθελε ποτέ τους ανθρώπους ενδυναμωμένους και άρα δύσκολα ελεγχόμενους. Εξάλλου, οι ψυχές στη Γη βρίσκονται σε διαφορετικά επίπεδα εξέλιξης και συνειδητότητας η κάθε μία, η βαθύτερη μυστικιστική γνώση δεν δίνεται στον καθένα αλλά μεταδίδεται ΜΟΝΟ από δάσκαλο σε μαθητή (αν ο μαθητής κριθεί κατάλληλος, μέσα από ειδικές δοκιμασίες).

Σέβου και Τίμα τον Όρκον.

Κατά την Πυθαγόρειο διδασκαλία το ψέμα ήταν απαγορευμένο και κάθε υπόσχεση θα έπρεπε να τηρείται και να εκτελείται οπωσδήποτε.

Σέβου τους ήρωας και τοις ευεργέταις των θνητών.

Οι ήρωες και οι ευεργέτες ήσαν οι παιδαγωγοί της ανθρωπότητας. Στην αρχαιότητα οι ήρωες και οι σοφοί είχαν τη θέση της λατρείας των σημερινών οσίων και αγίων.

Σφράγιζε τούς μέν λόγους εν σιγή, τήν δε σιγήν καιρώ.

Βεβιασμένα λόγια που εκστομούνται και απερίσκεπτες πράξεις που εκδηλώνονται, επιφέρουν την ανθρώπινη δυστυχία. Μόνον έτσι αποφεύγουμε την πίκρα και τις στενοχώριες από τα ελαφρά λόγια και από τις ανάρμοστες πράξεις. Ενδεικτικό και το «Μην αφήσεις τον ήλιο της οργής σου να ανατείλει πριν ανατείλει ο ήλιος της επόμενης ημέρας» της Πηνελόπης Δέλτα.

Μην δαπανάς περισσότερα των αναγκών σου, αλλά ούτε να σε κυριεύει η φιλαργυρία.

Ο φιλόσοφος φτάνει στην αυτάρκεια με την ολιγάρκεια. Οι ακρότητες φέρνουν ανησυχίες και απογοητεύσεις. Με οδηγό το μέτρο, τις αποφεύγουμε.

Ταῦτα μὲν οὕτως ἴσθι, κρατεῖν δ' εἰθίζεο τῶνδε· γαστρὸς μὲν πρῶτα καὶ ὕπνου λαγνείης τε καὶ θυμοῦ. πρήξις δ' αἰσχρὸν ποτε μήτε μετ' ἄλλου μήτ' ἰδίη· πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτὸν.

Αυτά μεν, έτσι να τα ξέρεις. Να συνηθίσεις δε, να κυριαρχείς στα παρακάτω:

Πρώτα, στο στομάχι και στον ύπνο, και στη λαγνεία και στο θυμό. Ποτέ δε, να μην πράξεις κάτι που να σε κάνει να ντραπείς, ούτε με άλλον, ούτε μόνος σου, περισσότερο απ' όλους δε, να ντρέπεσαι τον εαυτό σου.

Εἶτα δικαιοσύνην ἀσκεῖν ἔργωι τε λόγωι τε, μηδ' ἀλογίστως σαυτὸν ἔχειν περὶ μηδὲν ἔθιζε, ἀλλὰ γνῶθι μὲν, ὡς θανέειν πέπρωται ἅπασιν, χρήματα δ' ἄλλοτε μὲν κτᾶσθαι φιλεῖ, ἄλλοτ' ὀλεσθαι.

Να ασκείς την δικαιοσύνη με τα έργα και με τα λόγια, ούτε να συνηθίζεις να είσαι ασυλλόγιστος για τίποτε, αλλά να γνωρίζεις μεν, ότι είναι πεπρωμένο όλοι να πεθάνουν, τα χρήματα δε, άλλοτε αρέσει (της μοίρας) να τ' αποκτάς, άλλοτε να τα χάνεις.

ὅσα δὲ δαιμονίαισι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν, ἦν ἂν μοῖραν ἔχης, ταύτην φέρε μὴδ' ἀγανάκτει. ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθ' ὅσον δύννη, ὧδε δὲ φράζευ· οὐ πάνυ τοῖς ἀγαθοῖς τούτων πολὺ Μοῖρα δίδωσιν.

Όσα δε βάσανα έχουν οι θνητοί, από δαιμονιακή τύχη, όποιο μερίδιο τυχόν έχεις (από τα βάσανα), να το υποφέρεις χωρίς να αγανακτείς, αλλά πρέπει, όσα μπορείς να τα θεραπεύεις. Τούτο δε σκέψου: δεν δίνει η

μοίρα στους αγαθούς το μεγαλύτερο μερίδιο απ' αυτά.

Πολλοὶ δ' ἀνθρώποισι λόγοι δειλοὶ τε καὶ ἐσθλοὶ προσπίπτουσ', ὧν μήτ' ἐκπλήσσειο μήτ' ἄρ' ἐάσεις εἶργεσθαι σαυτόν. ψεῦδος δ' ἦν πέρ τι λέγεται, πράως εἶχ'. ὁ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω· μηδεὶς μήτε λόγῳ σε παρείπηι μήτε τι ἔργῳ πρῆξαι μηδ' εἰπεῖν, ὃ τί τοι μὴ βέλτερόν ἐστιν.

Στους ανθρώπους φτάνουν πολλά λόγια, και ευγενικά και ανάξια, για τα οποία να μην επιτρέπεις στον εαυτό σου, ούτε να εκπλήσσειται, ούτε να τα απορρίπτει. Αν δε ψέματα για κάτι λέγεται, να είσαι πράος. Ό,τι δε, θα σου πω, να το κάνεις πάντοτε: κανείς να μην σε πείθει, ούτε με λόγια, ούτε με κάποιο ἔργο, να πράξεις ή να πεις, ό,τι δεν είναι καλύτερο για σένα.

Βουλεύου δὲ πρὸ ἔργου, ὅπως μὴ μωρὰ πέληται· δειλοῦ τοι πράσσειν τε λέγειν τ' ἀνόητα πρὸς ἀνδρός. ἀλλὰ τάδ' ἐκτελέειν, ἃ σε μὴ μετέπειτ' ἀνιήσει. πρᾶσσε δὲ μηδὲ ἔν ὧν μὴ ἐπίστασαι, ἀλλὰ διδάσκειν ὅσα χρεῶν, καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις.

Να σκέπτεσαι δε, πριν από κάθε σου ἔργο, για να μη κάνεις ανόητα (πράγματα). Ο άνθρωπος που κάνει και λέει ανόητα, ανάξιος χαρακτηρίζεται, αλλ' εκείνα να εκτελείς, για τα οποία δεν θα μετανιώσεις μετέπειτα. Να μην κάνεις τίποτε, από 'κείνα που δεν ξέρεις, αλλά να διδάσκεσαι σε όσα υπολείπεσαι και με τον τρόπο αυτόν, θα ζήσεις την πιο ευχάριστη ζωή.

Οὐ δ' ὑγείας τῆς περὶ σῶμ' ἀμέλειαν ἔχειν χρή, ἀλλὰ ποτοῦ τε μέτρον καὶ σίτου γυμνασίων τε ποιῆσθαι. μέτρον δὲ λέγω τόδ', ὃ μὴ σ' ἀνιήσει. εἰθίζου δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον ἄθρυπτον καὶ πεφύλαξο τοιαῦτα ποιεῖν, ὅποσα φθόνον ἴσχει. μὴ δαπανᾶν παρὰ καιρὸν ὅποια καλῶν ἀδαήμων μηδ' ἀνελεύθερος ἴσθι. μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. πρᾶσσε δὲ ταῦθ', ἃ σε μὴ βλάψει, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.

Δεν πρέπει ακόμη, να αμελείς την υγεία του σώματος (σου), αλλά, με μέτρο, να πίνεις, να τρως και να γυμνάζεσαι, ως μέτρο δε λέω εκείνο, για το οποίο δεν θα μετανιώσεις. Να συνηθίζεις δε, να έχεις καθαρή, λιτή διατροφή, και να φυλάγεσαι από το να διατρέφεσαι έτσι, που να προκαλείς τον φθόνο, ούτε να σπαταλάς άκαιρα τα καλά, όπως οι αδαείς, μήτε να στερεΐσαι, γιατί το άριστο είναι το μέτρο σε όλα. Κάνε δε, εκείνα που δεν θα σε βλάψουν και να σκέπτεσαι πριν πράξεις.

Τας λεωφόρους μη βαδίζουν.

Να ακολουθείς τις γνώμες εκείνων που γνωρίζουν, των επαϊόντων και, όχι του απαίδευτου όχλου.

Ιερόν συμβουλή.

Έχεις την ιερή υποχρέωση να παρέχεις τη συμβουλή και τις γνώσεις σου (για την πρόοδο και βελτίωση του ατόμου και της ανθρωπότητας).

Μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι, πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν· «πῆι παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;» ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξιθι καὶ μετέπειτα δειλὰ μὲν ἐκπρήξας ἐπιπλήσσο, χρηστὰ δὲ τέρπευ.

Μήτε να επιτρέπεις τον απαλό ύπνο στα μάτια σου, πριν εξετάσεις τρεις φορές τις ημερήσιες πράξεις (σου): «Που ξέφυγα; Τι έκανα; Τι απ' ό,τι έπρεπε δεν ολοκλήρωσα;». Αρχίζοντας δε από το πρώτο να επεκτείνεσαι στα μετέπειτα, για τα ανάξια μεν που έπραξες να επιπλήττεεις τον εαυτό σου και για τα χρηστά να ευχαριστιέσαι.

Μη λέγειν άνευ φωτός - Μη ζυγόν υπερβαίνειν - Μη στέφανον τίλλειν - Μη έχειν ομωροφίους χελιδόνας - Μη το πυρ μάχαιρα σκαλεύειν - Μη ραδίως την δεξιάν εμβάλλειν - Μη επί χοίνικος καθίζειν - Μη καρδίαν εσθίειν.

Να μην υπερβαίνεις το ίσον και το δίκαιον. Τα πάντα με μέτρο.

- Να μην ομιλείς δυσνόητα.
- Να μη μαδάς τον στέφανο (τους νόμους), δηλαδή να σέβεσαι και να υπακούς στους νόμους της πολιτείας.
- Να μη συναναστρέφεις φλύαρους ανθρώπους, διότι αυτοί δεν έχουν εχεμύθεια.
- Να μη προκαλείς την οργή των κρατούντων ή να μη ρίχνεις λάδι στη φωτιά.
- Να καταπραΰνεις τους οργισμένους και όχι να τους ερεθίζεις.
- Να μη δίνεις εύκολα το δεξί σου χέρι εις τον πρώτο τυχόντα.

Να μην εμπιστεύεσαι

- εύκολα, διότι μπορεί να σε βλάψουν.
- Να μην είσαι τεμπέλης και, να φροντίζεις εξ ίσου για το παρόν και το μέλλον.

➤ Να μη λιώνεις την καρδιά σου με στενοχώριες. Όχι στο άγχος που είναι πρόξενος τόσων ασθενειών και συμφορών.

Ταῦτα πόνει, ταῦτ' ἐκμελέτα, τούτων χρῆ ἐρᾶν σε· ταῦτά σε τῆς θείης Ἀρετῆς εἰς ἴχνια θήσει ναι μὰ τὸν ἀμετέραι ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν, παγὰν ἀενάου φύσεως. ἀλλ' ἔρχευ ἐπ' ἔργον θεοῖσιν ἐπευξάμενος τελέσαι. Τούτων δὲ κρατήσας γνώσεαι ἀθανάτων τε θεῶν θνητῶν τ' ἀνθρώπων σύστασιν, ἧι τε ἕκαστα διέρχεται, ἧι τε κρατεῖται, γνώση δ', ἧ θέμις ἐστί, φύσιν περὶ παντὸς ὁμοίην, ὥστε σε μήτε ἄελπτ' ἐλπίζειν μήτε τι λήθειν. γνώση δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πῆματ' ἔχοντας τλήμονας, οἷτ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὔτ' ἐσορῶσιν οὔτε κλύουσι, λύσιν δὲ κακῶν παῦροι συνιᾶσιν. Τοίη μοῖρ' αὐτῶν βλάπτει φρένας· ὡς δὲ κύλινδροι ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φέρονται ἀπείρονα πῆματ' ἔχοντες. λυγρὰ γὰρ συνοπαδὸς Ἔρις βλάπτουσα λέληθεν σύμφυτος, ἦν οὐ δεῖ προάγειν, εἴκοντα δὲ φεύγειν.

Αυτά να προσπαθείς, αυτά να μελετάς, αυτά πρέπει ν' αγαπάς, αυτά θα σε βάλουν στα ίχνη της θείας αρετής. Ναι, Μα τον παραδώσαντα στην ψυχή μας την Τετρακτύ! την πηγή της αέναης φύσης! Αρχίζε λοιπόν, προσευχόμενος στους θεούς, για να ολοκληρώνεις τις πράξεις σου. Και εφόσον τα τηρείς αυτά:

➤ Θα γνωρίσεις την σύσταση των αθανάτων θεών και των θνητών ανθρώπων, κι αν το κάθε τι παρέρχεται, και διατηρείται.

➤ Θα γνωρίσεις δε, αν η Θέμις το θέλει [αν το δικαιούσαι], ότι η φύση είναι παντού η ίδια,

➤ ὥστε μήτε τ' ανέλπιστα να ελπίζεις, μήτε κάτι να σου ξεφύγει.

➤ Θα γνωρίσεις ακόμη, ταλαίπωρους ανθρώπους, από συμφορές που ίδιοι προκάλεσαν,

➤ οι οποίοι, ενώ τα αγαθά βρίσκονται κοντά τους, ούτε τα βλέπουν, ούτε τ' ακούν, λίγοι δε, γνωρίζουν πώς να λύσουν τα κακά.

➤ Η μοίρα δε αυτή τους συσκοτίζει το μυαλό. Σαν κύλινδροι δε, περιφέρονται εδώ κι εκεί, μέσα σε ατελείωτες συμφορές, γιατί τους ξεφεύγει ότι, η Έριδα, που τους είναι σύμφυτη,

➤ τούς είναι μια ολέθρια συνοδός που τους βλάπτει, και [επομένως] δεν πρέπει να

➤ προάγεται, αλλά να αποφεύγεται.

Ζεῦ πάτερ, ἧ πολλῶν κε κακῶν λύσειας ἅπαντας, εἰ πᾶσιν δείξαις,

οἴωι τῶι δαίμονι χρῶνται. ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν, οἷς ἱερὰ προφέρουσα φύσις δείκνυσιν ἕκαστα.

Ζεὺ Πάτερ, μπορείς αναμφίβολα ν' απαλλάξεις όλους από πολλά κακά, εάν δείξεις σε όλους πώς να χρησιμοποιούν τον δαίμονα (τους]. Αλλά, να είσαι θαρραλέος, επειδή θείο γένος βρίσκεται μέσα στους θνητούς, στους οποίους η ιερή φύση δείχνει το κάθε τι, εφόσον σού το αποκαλύψει.

Μη εσθίειν ὅσα μη θέμις.

Να μη τρως ὅσα δεν επιτρέπεται, δηλαδή ὅσα εἶναι ἀντίθετα σε ὅ,τι πιστεύεται ὅτι ἔχουν σχέση με την μετενσάρκωση στην ὁποῖαν πίστευαν και δίδασκαν οἱ Πυθαγόρειοι.

Κυάμων ἀπέχεσθαι ἢ κυάμους ἀποστρέφεισθαι.

Να μη τρώγεις κουκιά ἢ, να ἀποφεύγεις τα κουκιά.

Σ.Σ. ἐδῶ το «κυάμων ἀπέχεσθαι», πρόκειται περί συμβολικοῦ στίχου που ἀφορᾶ την Κυάμωση (αιματό-λυση), την ὁποῖαν ο μέγας Πυθαγόρας γνώριζε. Περιέβαλε αὐτόν το στίχο με τον μῦθο του τεμαχισμοῦ και της ὠμοφαγίας του σώματος του Ορφέως και του Διονύσου, της ἀθανασίας της ψυχῆς και της μετενσαρκώσεως.

Ο Ηρόδοτος ἀναφέρει ὅτι, «οἱ Αἰγύπτιοι κουκιά δεν σπέρνουν καθόλου στην χώρα τους και ὅσα φυτρώνουν, οὔτε ὠμά τα τρώγουν, οὔτε μαγειρεμένα. Οἱ δε ἱερεῖς οὔτε να τα ἰδοῦν θέλουν, διότι νομίζουν ὅτι το ὄσπριο αὐτό εἶναι ἀκάθαρτον».

Η ἀκριβῆς θρησκευτικὴ δοξασία του Πυθαγόρα εἶναι ελάχιστα γνωστή. Εἶναι βέβαιο ὅτι καθὼς ἦταν μνημένος στα Ορφικά Μυστήρια, στα Αἰγυπτιακά και τα Μινωικά, πίστευε στην ἀθανασία της ψυχῆς και την μετεμψύχωση ἢ ἀναγέννηση αὐτῆς.

Η ἀπέχθειά τους να τρώνε τροφές που προέρχονται ἀπὸ ἔμψυχα και ἡ ἀπαγόρευση που εἶχε ἐπιβάλλει, οφειλόταν στην πεποίθησή του ὅτι, ἦταν ἐνδεχόμενο να εἶχε μετεμψυχωθεῖ στο σῶμα ζῶου, ψυχῆ ἀνθρώπου.

Εμψύχων ἀπέχεσθαι.

Κατὰ την Ορφικὴ διδασκαλία, ἡ ψυχὴ εθεωρεῖτο ὡς «ἐκπεσὼν θεός», ἦταν δε δυνατόν να ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ την φυλακὴ του φθαρτοῦ σώματος και να ἀποκτήσει ἐκ νέου την θεία ὑπόστασή της, με διαδοχικούς καθαρμούς, μυσταγωγικὲς τελετουργίες και μετενσαρκώσεις.

Αποδημούντα εν τοίς όροις ανεπιστρεπτίν.

Ο μέλλων να αποδημήσει από αυτόν τον κόσμο, να μη σκέπτεται την παρούσα ζωή, ούτε τις ηδονές της και να μη θλίβεται για αυτό.

Ἵν εἴ σοί τι μέτεστι, κρατήσεις ὧν σε κελεύω ἐξακέσας, ψυχὴν δὲ πόνων ἀπὸ τῶνδε σαώσεις. ἀλλ' εἴργου βρωτῶν ὧν εἶπομεν ἔν τε Καθαρμοῖς ἔν τε Λύσει ψυχῆς, κρίνων καὶ φράζευ ἕκαστα ἠνίοχον γνώμην στήσας καθύπερθεν ἀρίστην. ἦν δ' ἀπολείψας σῶμα ἐς αἰθέρ' ἐλεύθερον ἔλθῃς, ἔσσει αἰθάνατος, θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητός.

Τηρώντας αυτά που σε διατάσσω, απαλλάσσοντας δε, την ψυχή (σου) από τους πόνους αυτούς, θα την σώσεις. Αλλά, να απέχεις από τις τροφές, για τις οποίες μιλήσαμε, και για την κάθαρση και για την λύτρωση της ψυχής, κρίνοντας και σκεπτόμενος το κάθε τι, έχοντας ως ηνίοχο την, ως προς την ανωτερότητα, ἀρίστη γνώμη. Όταν δε, εγκαταλείποντας το σώμα, ἔλθεις στον ελεύθερο αιθέρα, θα είσαι αθάνατος, θεός ἀφθαρτος, όχι πια θνητός.

Οι εδώ χρησιμοποιούμενοι όροι ερμηνεύονται ως εξής:

- «καταχθόνιους δαίμονες = τους υποχθόνιους θεούς, ή τους αγαπητούς τεθνεώτες διδασκάλους της σχολής κλπ.
- «δαιμονιακή = θεϊκή.
- «τον δαίμονά τους» ο δαίμων εκ του δαήμων = ο γνωρίζων, το πνεύμα, το ανώτερο μέσα μας, το θεϊκό, βλ. το «δαιμόνιο» του Σωκράτη.

Ολίγα περί του Πυθαγόρα

Ο Πυθαγόρας, ο σημαντικότερος σοφός της αρχαιότητας, δεν μας άφησε καμιά ιδιόχειρη παρακαταθήκη. Με απλά λόγια δεν έγραψε τίποτε. Το όνομά του είναι περιβεβλημένο με μια ομίχλη του θρύλου του, αποδεικνύοντας έτσι τη δύναμη και την παραγωγικότητα του έργου του.

Η διδασκαλία του Πυθαγόρα που γινόταν στη Σχολή του , το Ομακοεῖον, στον Κρότωνα της Ιταλίας, περιείχε διάφορες βαθμίδες μύησης, στη διάρκεια των οποίων οι μαθητές του, με αυστηρή πειθαρχία και αφού έπαιρναν όρκο σιωπής, άκουγαν πίσω από παραπέτασμα τον Πυθαγόρα, χωρίς να τον βλέπουν, και ακολουθούσαν πιστά τις ρήσεις του δασκάλου

τους, σαν θεϊκά δόγματα. Μας μεταφέρεται ότι έλεγαν: «Αυτός έφα» (αυτός το είπε). Επίσης έδιναν τον μέγιστο ιερό όρκο στην Τετρακτίνα.

Ολόκληρη η διδασκαλία του διατηρήθηκε ζωντανή για αιώνες και ο Ιεροκλής, ο νεοπλατωνικός φιλόσοφος του 5ου μ.Χ. αιώνα, διασώζει αυτά τα υπομνήματα, τα Πυθαγόρεια παραγγέλματα, τα Χρυσά Έπη του Πυθαγόρα.

Πρόκειται για μία συλλογή 71 στίχων που πιθανόν να έχουν συντεθεί από τους νεοπυθαγόρειους, αντικατοπτρίζουν όμως ολόκληρη την ηθική διδασκαλία του Πυθαγόρα.

Το κείμενο είναι αξιοθαύμαστο και διατηρείται αναλλοίωτο στις ημέρες μας. Θα μπορούσε κανείς να το χαρακτηρίσει σαν ένα «ευαγγέλιο», ακόμη και σύγχρονων πνευματιστών. Είναι ένα απόσταγμα της φιλοσοφίας των Πυθαγορείων με μεταφυσική διάσταση, που προτρέπει τον μύστη, ως απώτερο σκοπό στη ζωή του να επιδιώκει το μέτρο και την Αρετή, ψυχή τε και σώματι, σε όλες τις εκφάνσεις του αγαθού.

Και μετά θάνατον έρχεται η αθανασία της ψυχής. Προσέξτε εδώ την «λεπτομέρεια». Δεν υπάρχουν ψυχές που δεν θα γνωρίσουν την αθανασία της ψυχής. Μπορεί να καθυστερήσει, μπορεί να αργήσει, αλλά θα έλθει. Όσο πιο πιστά τηρείς τις εντολές για ηθική και ενάρετη ζωή τόσο πιο γρήγορα θα έλθει και η αθανασία της ψυχής.

Τα Χρυσά Έπη του Πυθαγόρα, είναι 71 στίχοι, όπως ήδη έχω αναφέρει, γραμμένοι σε δακτυλικό εξάμετρο, δηλαδή χρησιμοποιείται το ίδιο ποιητικό μέτρο που χρησιμοποιεί ο Όμηρος, καθώς και άλλοι φιλόσοφοι, όπως ο Εμπεδοκλής και ο Παρμενίδης.

Παραθέτουν μία σύντομη εισαγωγή στον τρόπο ζωής των Πυθαγορείων. Είναι άγνωστο ποίος έγραψε τα Χρυσά Έπη. Σίγουρα είναι Πυθαγόρεια, αλλά δεν μπορούμε να δεχθούμε ότι τα έγραψε ο ίδιος ο Πυθαγόρας, αφού γνωρίζουμε, όπως είπα, ότι δεν άφησε κανένα γραπτό κείμενο. Απλά εντάσσονται στην παράδοση των Πυθαγορείων.

Αυτή τη θέση έχουν κρατήσει ο Ιάμβλιχος, ο Ιεροκλής, ο Πρόκλος και

ο Σιμπλίκιος. Σύμφωνα με τον σχολιασμό του Ιεροκλέους, τα εν λόγω Έπη λέγονται «Χρυσά» για να επισημανθεί ότι «περιέχουν την τελειότητα στοιχειοθέτηση της φιλοσοφίας των Πυθαγορείων». Και, σύμφωνα με τον Ιεροκλή, «ο χρυσός είναι μέταλλο καθαρότατο και ανώτερο από τα υπόλοιπα, διότι δεν οξειδώνεται, ενώ τα υπόλοιπα αλλοιώνονται, καθώς προσμειγνύονται με ξένα και γήινα συστατικά».

Το βασικό θέμα των Χρυσών Επών, είναι η βαθιά γνώση.

Και ολίγα περί των Νεοπλατωνιστών

Οι Νεοπλατωνιστές διαχειρίστηκαν τις φιλοσοφικές μετεξελίξεις της σκέψης της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας. Μελέτησαν ό,τι γραπτό σώθηκε και βρέθηκε στα χέρια τους. Με επίκεντρο αρχικά την Αλεξάνδρεια, οι νεοπλατωνιστές εργάστηκαν με στόχο να συνθέσουν τις διδασκαλίες του Πυθαγόρα, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη και των Μυστηρίων σε ένα ενιαίο σύστημα, αναζωογονώντας την ψυχή του ελληνορωμαϊκού κόσμου που έβλεπαν να βυθίζεται γοργά στην πνευματική και την ηθική παρακμή.

Η ανταπόκριση ήταν εντυπωσιακή. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα η διδασκαλία τους διαδόθηκε στη Ρώμη και άλλες ρωμαϊκές μητροπόλεις, διαμορφώνοντας τρεις ιδιαίτερες σχολές: την **Αλεξανδρινή**, όπου διακρίνονται κυρίως ο Πλωτίνος και ο Πορφύριος, την **Αθηναϊκή**, με κύριο εκπρόσωπο τον Πρόκλο και τη **Συριακή**, με κορυφαίο τον Ιάμβλιχο.

Πλωτίνος και Πορφύριος. Βασική πηγή πληροφοριών γύρω από τη ζωή και το έργο του Πλωτίνου αποτελεί το έργο του μαθητή του Πορφύριου. Ο Πλωτίνος γεννήθηκε στην Λυκόπολη της Άνω Αιγύπτου περίπου το 203 μ.Χ. και πέρασε τα νεανικά του χρόνια στην Αλεξάνδρεια. Ο Πορφύριος επιμελήθηκε το έργο του Πλωτίνου και διαίρεσε τις πραγματείες του σε έξι βιβλία, καθεμία αποτελούμενη από 9 πραγματείες. Για το λόγο αυτό ονομάστηκαν και Εννεάδες.

Η φιλοσοφία του Πλωτίνου πέρα από τον πλατωνικό της χαρακτήρα, λειτουργεί στο ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο της αρχαιοελληνικής φιλοσοφικής παράδοσης. Έτσι, πέρα από τον θείο Πλάτωνα, οι Εννεάδες είναι διάσπαρτες από άμεσες και έμμεσες αναφορές του Πλωτίνου σε αρχαιότερους στοχαστές, όπως στον Φερεκύδη, τους Πυθαγόρειους, τον Ηράκλειτο, τον Παρμενίδη, τον Αναξαγόρα, τον Εμπεδοκλή, τον Σωκράτη, τους

Επικούρειους και τους Στωικούς.

Ιάμβλιχος, Λατ. Iamblichus Chalcidensis, (245 μ.Χ. – 325 μ.Χ.) ήταν νεοπλατωνικός φιλόσοφος, αραβικής καταγωγής, από τη Συρία, ο οποίος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην κατεύθυνση που ακολούθησε στη συνέχεια η νεοπλατωνική φιλοσοφία, και πιθανώς ακόμη και ο δυτικός παγανισμός.

Είναι ευρύτερα γνωστός λόγω του έργου του αναφορικά με την πυθαγόρεια φιλοσοφία. Ο Ιάμβλιχος έζησε σε μια ταραγμένη εποχή, μια περίοδο μεγάλων ζυμώσεων, κατά την οποία ένας πολιτισμικός κύκλος πλησιάζει στο τέλος του κι ένας καινούργιος ανοίγει.

Κατά την μεταβατική αυτή περίοδο εμφανίζεται το φιλοσοφικό ρεύμα των νεοπλατωνικών.

Πρόκλος ο Διάδοχος γεν. 8 Φεβ. 412 μ.Χ. εις Κωνσταντινούπολη, απεβ. 17 Απρ. 485 εις Αθήνα. Ήταν Νεοπλατωνικός φιλόσοφος που όρισε ένα από τα πιο περίτεχνα και πλήρους ανάπτυξης συστήματα νεοπλατωνισμού κοντά στο τέλος της κλασικής περιόδου της φιλοσοφίας που άσκησε μεγάλη επιρροή στη δυτική μεσαιωνική φιλοσοφία και στην ισλαμική σκέψη.

Διηύθυνε την Ακαδημία Πλάτωνος από το 450 μέχρι τον θάνατό του. Καταγόταν από τη Λυκία, και ήταν παιδί οικογένειας με υψηλή κοινωνική θέση (ο πατέρας του Πατρίκιος ήταν ανώτερος δικαστικός στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία).

Ιεροκλής. Νεοπλατωνικός φιλόσοφος, μαθητής του Πλούταρχου του Νεοπλατωνικού και δάσκαλος του Θεοσέβιου (5ος αι. μ.Χ.). Οι θεωρίες του περιέχουν πλατωνικά, αριστοτελικά και χριστιανικά στοιχεία. Όπως όλοι οι νεοπλατωνικοί, παραδέχεται, τις τρεις βαθμίδες των όντων που είναι θεοί-δαίμονες, άγγελοι και άνθρωποι και διακρίνει την ψυχή στο λογιστικό, επιθυμητικό και θυμοειδές. Στην ηθική δέχεται τις τρεις πλατωνικές αρετές: ανδρεία, σωφροσύνη και δικαιοσύνη και αντικαθιστά τη σοφία με τη φρόνηση. Υποστηρίζει επίσης τη δημιουργία του κόσμου από το μηδέν με τη θέληση του «δημιουργού». Έγραψε υπόμνημα στο Γοργία, που το εξέδωσε ο Θεοσέβιος, και επτά βιβλία «Περί προνοίας και ειμαρμένης», μέσα στα οποία προσπάθησε να εκμηδενίσει τις αντιθέσεις Πλάτωνα και Αριστοτέλη. Ήταν ο πρώτος που μετέφερε στην Αλεξάνδρεια τα πρώτα στοιχεία νεοπλατωνικής σκέψης και παρ' όλο που ήταν ειδωλολά-

τρης, πρόσφερε υπηρεσίες στο χριστιανισμό, γιατί η διδασκαλία του υπήρξε θεμέλιο της χριστιανικής φιλοσοφίας.

Σιμπλίκιος. Νεοπλατωνικός φιλόσοφος του 6ου αιώνα, μέλος της Πλατωνικής Ακαδημίας στην Αθήνα και σημαντικότερος σχολιαστής έργων του Αριστοτέλη. Προερχόμενος από την Κιλικία, σπούδασε στην Αλεξάνδρεια και στη Αθήνα κοντά στον Αμμώνιο του Ερμείου και τον Δαμάσκιο.

Όταν ο Βυζαντινός αυτοκράτορας Ιουστινιανός το 529, απαγόρευσε σε όσους δασκάλους της επικράτειας του δεν είχαν ασπαστεί τον χριστιανισμό «την ανοσίαν Ελλήνων μανίαν διδάσκεσθαι», ο Σιμπλίκιος, πιστός στις αρχές και τις ιδέες του, έμεινε ως το 532 σε αξιοπρεπή απομόνωση ασχολούμενος κυρίως με τη σύνταξη ενός ερμηνευτικού υπομνήματος στο **Εγχειρίδιον του Επικτήτου**.

18 .Οκτ. .2023.

Κωνσταντίνος Παπανικολάου.